

Когнітивно-стильовий підхід у дослідженні метапам'яті

ENG: Cognitive-style approach in the study of metamemory

В умовах високої конкуренції на ринку праці серед спеціалістів, колосального збільшення об'єму інформації, яка є необхідною для успішної професійної діяльності, формуються нові вимоги до підготовки студентів у навчальному закладі, та стають необхідними нові шляхи оперування інформацією. Ефективність навчального процесу в значній мірі залежить від когнітивно-стильових особливостей.

Незважаючи на великий інтерес, який виявляють багато сучасних дослідників до проблеми когнітивно-стильових особливостей в сучасній психології, розробка низки запитань знаходиться ще на стадії зародження. Варто зазначити, що ще не дослідженою залишаються когнітивно-стильові особливості метакогнітивного контролю, які, на нашу думку, варто досліджувати у навчальній діяльності студентів, а саме при вивченні іншомовної лексики.

Когнітивний стиль відображає різноманітні аспекти функціонування пізнавальної сфери, а тому його слід розглядати як стабільну індивідуальну характеристику способів взаємодії людини із інформаційним полем.

Все більше уваги в сучасних психологічних дослідженнях приділяється проблемі метакогнітивних процесів. Метапізнання розглядається як одна із умов успішності пізнавальної діяльності. Такі дослідники як Флевел Д., Браун А., Рейд М. акцентують свою увагу на контролюючій функції метапізнання.

Увага нашого дослідження зосереджена саме на процес контролю, який відповідає за розподіл зусиль, регуляцію механізмів засвоєння інформації, що в свою чергу включає планування, використання певної тактики, стратегії, а також використання певних мнемічних технік.

У дослідженнях А.В. Карпова та І.М. Скітяєвої піднімається питання метакогнітивного контролю. На думку авторів, для досягнення найвищого рівня професіоналізації в будь якій області знань, необхідним є метакогнітивний контроль. В свою чергу автори виділяють складові метакогнітивного контролю, а саме: метакогнітивні стратегії та метакогнітивні навички. А.В. Карпов вводить поняття метакогнітивного навчання, основним методом якого повинна стати екстерналізація і посилення метакогнітивних стратегій, саморефлексія, метакогнітивні навички. Одна із перших класифікацій метакогнітивних стратегій належить американському психологу К. Дірксу. Дослідник виділив 5 видів метакогнітивних стратегій:

1 – чіткий розподіл відомої та ще не відомої інформації, тобто, сприймаючи будь-яку інформацію необхідно чітко виділяти вже відоме та ще не відоме;

2 – вербалізація процесу мислення, тобто говорити про мислення «думання вслух»;

3 – ведення щоденника мислення, судження про власне мислення, основні труднощі та шляхи подолання;

4 – планування та саморегуляція мислення;

5 – формулювання стратегій мислення;

6 – самооцінка ефективності мислення.

Метакогнітивні навички розглядав дослідник Дж. Шрав, який вважав, що первинними метакогнітивними навичками є здатність розподіляти увагу і сензитивність до неоднозначної суперечливої інформації.

Однією із фундаментальних праць, в якій розглядається метакогнітивний контроль є праця Нельсона та Норенса. В цій праці автори зосереджують увагу на те, що метакогнітивний контроль відповідає за розподіл зусиль, регуляцію механізмів засвоєння інформації, що в свою чергу включає планування, виконання певної тактики, використання

мнемічних технік. Основними умовами метакогнітивного контролю дослідники вважали саморегуляцію, а ключем до ефективної саморегуляції - самооцінку того, що вже відомо, і того, що ще ні.

Підсумовуючи, слід зазначити, що спираючись на дослідження вітчизняних (В. А. Колга 1976, І.П. Шкуратова 1994, М.А. Холодна 2004 і ін) і зарубіжних (Р. Гарднер 1962, Г. Уіткін 1967, К. Кінселла 1995, Б.Л. Лівер 2000 і ін) учених, ми розуміємо когнітивний стиль як стійкі процесуальні особливості пізнавальної діяльності, які характеризують своєрідність способів отримання і переробки інформації, використання суб'єктами пізнавальних стратегій, а також способів відтворення інформації і способів контролю. Когнітивні стилі є формами інтелектуальної активності вищого порядку в порівнянні з традиційно описуваними особливостями пізнавальних процесів. Таким чином, необхідною умовою успішності навчання студентів є врахування когнітивних стилів. Виявлення зв'язків між когнітивним стилем та метакогнітивним контролем можуть стати в майбутньому основою для індивідуалізації процесу навчання з метою підвищення його ефективності.

Література

1. Карпов А.В., Скитяева И.М. Психология метакогнитивных процессов личности, М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2005. – 352 с.
2. Напрасна О.Б. Індивідуально-психологічні особливості когнітивно-стильових характеристик навчальної діяльності студентів: автореф.дис. канд.психол.наук: спец.19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / О.Б. Напрасна. - К., 2004. - 20 с.